

ԿԱԼԻԿԻՈՅ Ս. ԿԱԹՈՒԴՈՒԿՈՍԻ ՆՈՒԻՐԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ.

Կիլիկիոյ Արքաղան Կաթողիկոսի՝ առանց Ս. Էջմիածնի հաճութեան Հնդկաստան նուիրակ ուղարկելը ընդհանուր տարաձայնութեան առարկայ է դարձել ինչ ինչ գայթակղեցուցիչ ենթադրութիւններով: Այդ նուիրակութեան համար պաշտօնական շրջաններու մ' հետեւեալ բանակցութիւններն են եղած, որ հաղորդումենք ի գիտութիւն սիրելի ազգայնոց:

Կիլիկիոյ Արքաղան Կաթողիկոսը անցեալ Գեկտեմբերի 12-ին շնորհաւորած լինելով Վեհափառ Կաթողիկոսի Գահակալութիւնը, Նորին Վեհափառութիւնը տարւոյս Փետր. 10-ին պատասխանում է այս շնորհաւորութեան զթղթին, և Սոյ՝ Հնդկաստան ուղարկած նուիրակի պատճառն իմանալու համար գրում է.

« Միայն զի հաղորատուեաք աստուածային խորհրդոցն փոյթ կալցին ի պատիւ զմիմեամբ ելանել, և լինել օրինակ բարի հօտին Քրիստոսի և ոչ տիրողք վիճակացն, որպէս լսեմք, զի ի նոյն նկրտի Մկրտիչ անուն ետիսկոպոս ոմն իբրու նուիրակ տանն Կիլիկիոյ ի Կալկաթայն Հնդկաց, զորոյ առաքմանն զնպատակ և զհանգամանս պաշտամանն ցանկամք յատկապէս լսել ի Սրբութենէ Զերմէ »:

Հնդկաստանը լինելով Էջմիածնի թեմ՝ Սոյ Արքաղան Կաթողիկոսը պէտքէ նուիրակ չուղարկէր և այն ևս առանց Էջմիածնի հաճութեան: Հնումն՝ բաւական տարաձայնութեան պատճառ է դարձած եղիլ Էջմիածնի և Սսի թեմերի օրոշուած չլինելը և այս տարաձայնութեան առաջքը առնելու համար Մայր Աթոռոյս Փիլիպոս Կաթողիկոսը Սոյ Ներսէս Կաթողիկոսի և Երուսաղէմայ Աստուածատուր պատրիարքի մասնակցութեամբ 1651 թ. Երուսաղէմում ժողով կազմելով 13 յօդուած կանոններ է սահմանում, որի առաջին յօդուածը այդ խնդրին է նուիրուած (Առաք. պատմ. տպեալ յԷջմ. եր. 255-256):

Վեհափառ Կաթողիկոսը իւր այս կոնգալը նոյն Փետրվարի 10-ին մի այլ կոնգալի հետ յանուն Կ. Պօլսոյ Արքաղան Պատրիարքին ուղարկելով՝ առաջադրում է Նորին Արքաղանութեան անկտրուտ տեղ հասցնել և յաւելցնում է « յորդոր կարգալով նմա (Սոյ Արքաղ. Կաթողիկոսին) « փութալ անդորրացուցանել զմեզ իւրով հաւաստութեամբ թէ՛ յինչ միտս առանց հարցանելոյ զկործիւս մեր կամ Արնօղին մերոյ առաքեալ է զՄկրտիչ անուն ոմն ե »:

« պիտիտպոս իրրեւ այցելու և նուիրակ ի վիճակն Սրբոյ Աթոռոյս
 « Էջմիածնի ի Աալկաթայն Հնդկաց » :

4. Պօլսոյ Սրբազան Պատրիարքը տարւոյս Ապրելի 18 ին գրու-
 թեամբ յայտնումէ Վեհափառ Հայրապետին թէ արդէն գրել է
 Սոսյ Սրբազան կաթողիկոսին հեռագրով յետս կոչել իւր նուիրակ
 Մանիսայեան Մկրտիչ եպիսկոպոսին և ներսիակեալ ուղար-
 կումէ Սոսյ Սրբազան կաթողիկոսի տարւոյս Մարտի 31-ին աղ-
 գիա Վեհափառ Հայրապետին գրած թուղթը, որով նորին Սրբազ-
 նութիւնը իւր շնորհակալութիւնը յայտնելով Վեհափառ Հայրա-
 պետին, նորին Օծութեան սիրայորդօր կոնդակի առիթով, նուիրակութեան
 համար գրումէ

« Արդարեւ յիշեալ եպիսկոպոս գիտմամբ իմն գնաց յայն կող-
 « մանս, բայց ոչ եթէ իտիրել վիճակաց ընդդէմ օրինաց, այլ
 « իրրեւ զհաւատարիմ և անձնուէր պաշտօնեայ Հայաստանեայց
 « ս. եկեղեցւոյ, որպէս այցելու իմն Քրիստոսական Հօտին ողջու-
 « նել զնոյն բարեպաշտիկ աղգայինս Հնդկահայոց, և եթէ կարելի
 « իցէ՝ յօգտել միանգամայն երկուց կողմանց փոխադարձաբար ի
 « նիւթակամս և ի բարոյականս :

« Այն, հարկ իսկ էր զբարձր հաճութիւն Քահակալի Սրբոյ
 « Աթոռոյդ ստանալ, բայց զժբաղդաբար չէր ի Քահլի անդ բազ-
 « մեալ տակաւին մի պետ Գերիշիան, ուստի վստահ լեալ ի ներս-
 « զամտութիւն Սրբոյ Աթոռոյդ Հոգեւոր իշխանութեան, թոյլա-
 « տրեցաք զնորին Սիրելութիւնն դիմել յայն կողմանս յայցելու-
 « թիւն նոյն իսկ աղգայնայ սիրելեայ մերոց, և թէպէտ չէր մեր
 « կամք և հաճութիւն այսքանս կալ մնալ անդ յիշեալ եպիսկո-
 « պոսի՝ որ նա ևս ինքնին շտապէր բացակայել անտի, բայց նոյն
 « իսկ բնակիչք տեղւոյն չէին թոյլատրեր մեկնել անտի, թէ ոչ նա
 « յառաջ քան զճնունդն Քրիստոսի փափաքէր գալ հասանել առ
 « մեզ, և այս մասին քանիցս գրելէն զինի՝ ահա այժմ ևս ըստ
 « բարձր հրամանիդ խստագոյնս պատուիրանագրիցի, որ ժամ յա-
 « ռաջ վերադառնալ փութայ այսր ի ծոց սրբոյ Աթոռոյս » :

Յուսով ենք որ Սոսյ Սրբազան կաթողիկոսի պատուիրանա-
 գրութեան համեմատ իւր նուիրակ Մկրտիչ եպիսկոպոսի շուտով
 վերադարձովն փախճան կը գրուի այս խնդրոյն ևս, և այսուհե-
 տեւ որքութեամբ կը յարգուի ամենայն իրաւունք Քրիստոսի Հօտի
 խաղաղութիւնը աւանդորդութիւնը մ'տնջենաւ որելու համար :